

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 336.22:339.7(4-6ЄС)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/37.18>

Теплова Л.І.

аспірант

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1437-1369>

ФУНКЦІОНАЛЬНА МІСІЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇН ЄС

У статті розглядається функціональна місія податкових систем у забезпеченні економічного зростання країн Європейського Союзу. Окреслено еволюцію від домінування фіскальної функції до інтегративної моделі, що поєднує перерозподільчу, алокаційну та стабілізаційну ролі. Теоретичний синтез у поєднанні з емпіричними даними за джерелами Євростату та ОЕСР, дає підстави виокремити канали впливу податків на економічне зростання через інтенсивність використання праці та продуктивність. Проаналізовано поєднання прямих і непрямих податків та моделі оподаткування, а саме: пропорційну, прогресивну та регресивну. Ідентифіковано вплив податкової політики на підприємництво та інновації. Наголошено на посиленні ролі зеленого оподаткування та механізму СВМ у контексті гармонізації податкових норм ЄС. Зроблено висновок про потребу збалансованої, гнучкої та прозорої податкової політики, що поєднує цілі зростання, соціальної справедливості та екологічної стійкості, а також формує орієнтири для податкової інтеграції України.

Ключові слова: податкова система, фіскальна політика, економічне зростання, Європейський Союз, прямі та непрямі податки, податкове навантаження, підприємництво, інновації, зелене оподаткування, гармонізація оподаткування.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена подвійною місією податкових систем країн ЄС. З одного боку податкові системи стабільно мобілізують доходи бюджету, з іншого стимулюють економічне зростання та зайнятість, зменшуючи нерівність та підтримуючи екологічний перехід. Висока диференціація податкових моделей між державами-членами за ставками, базами оподаткування та структурою прямих/непрямих податків породжує напруження між податковою конкуренцією та необхідністю гармонізації правил у спільному ринку. Додаткові виклики створюють цифровізація економіки (потреба скорочення податкових розривів і тінізації), «зелений» порядок денний (переналаштування податкових стимулів) і вимоги фіскальної стійкості в умовах шоків. Незважаючи на значний масив досліджень, недостатньо окреслено, які конфігурації податкових інструментів і функцій (фіскальної, розподільчої, алокаційної, стабілізаційної) найефективніше поєднують цілі зростання, конкурентоспроможності та соціальної справедливості в умовах інтегрованого ринку ЄС. Невирішеними залишаються питання оптимального балансу між рівнем податкового навантаження й інвестиційною привабливістю, між уніфікацією правил і національним простором для політики, між «зеленими» податками та прийнятністю для бізнесу й домогосподарств. Це зумовлює потребу в систематизації підходів і виробленні практичних орієнтирів для політики ЄС і для України на шляху інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі податки розглядають як інструмент реалізації фіскальної, перерозподільчої, алокаційної та стабілізаційної функцій, а парадигма «оптимального оподаткування» зосереджується на виборі ставок і баз із урахуванням поведінкових реакцій економічних агентів. Класичні й сучасні праці Тінбергена Я. [1], Масгрейва Р. та Масгрейв П. [2], Лаффера А. [3], Танзі В. [4], а також дослідження українських авторів (Третякової О. [5], Бажала Ю. [6]) демонструють зв'язок податкової політики з інвестиційною активністю, інноваціями та макроекономічною стабільністю. Узагальнення ОЕСР засвідчують, що найменш дисторсійними для зростання є податки на споживання та рекурентні податки на майно, тоді як податок на прибуток є найбільш чутливим до інвестиційних рішень і мобільності капіталу. Європейські студії наголошують на ролі структури податкового міксу та високій мобільності капіталу у формуванні конкурентоспроможності й локаційних рішень бізнесу.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні впливу конфігурації податкових функцій та інструментів у країнах ЄС на темпи зростання, зокрема роль структури прямих/непрямих податків, рівня податкового навантаження, екологічного оподаткування та цифровізації адміністрування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна політика держави – це цілісна система заходів, спря-

мованих на досягнення певних макроекономічних цілей, таких як економічне зростання, повна зайнятість, стабільність цін і збалансованість платіжного балансу. У країнах з ринковою економікою, зокрема в державах-членах Європейського Союзу, ці завдання реалізуються шляхом поєднання фіскальних, монетарних, структурних, зовнішньоекономічних та соціальних політик. Пряме втручання держави в економіку здійснюється за допомогою адміністративних і фінансових інструментів, таких як бюджетне планування, державне замовлення, регулювання цін, субсидії, ліцензування та квотування. Такі заходи дозволяють державі впливати на структуру виробництва, темпи економічного зростання та розподіл ресурсів між секторами економіки [1].

Ефективне функціонування податкової системи відіграє вирішальну роль у забезпеченні фінансової стабільності, зростанні ВВП, зниженні нерівності та досягненні цілей сталого розвитку в країнах ЄС. Податкова система є не лише інструментом наповнення бюджету, а й важливим чинником економічного розвитку держави. У країнах ЄС податкові системи суттєво диференційовані залежно від рівня економічного розвитку, соціальних пріоритетів та національних особливостей оподаткування. В умовах європейської інтеграції ця диференціація створює певні виклики, зокрема у питаннях податкової конкуренції між країнами-членами та необхідності гармонізації фіскальної політики. ЄС проводить активну політику з узгодження податкових норм, що спрямована на мінімізацію дисбалансів та сприяння сталому економічному зростанню всіх країн-членів. Місія податкової системи у країнах ЄС полягає не лише у забезпеченні бюджетних надходжень, а й у сприянні економічному зростанню, підвищенні конкурентоспроможності та зменшенні соціально-економічних диспропорцій. Податкова політика виконує роль макроекономічного регулятора, що дозволяє стабілізувати економіку, стимулювати підприємницьку активність і забезпечувати сталий розвиток.

Історично першочерговою функцією податків було забезпечення держави необхідними фінансовими ресурсами. Фіскальна функція податкової системи залишається незмінною й сьогодні, оскільки саме за її рахунок формуються державні бюджети. Проте сучасні податкові системи також виконують регуляторну роль, впливаючи на інвестиційну активність, зайнятість та соціальний добро-

бут населення. Еволюція уявлень про функції податків у межах різних економічних шкіл відображає зміну парадигм державного регулювання. Узагальнені підходи до функціонального призначення податкової системи подано у таблиці 1.

Як видно з таблиці, з часом акценти у функціональному розумінні податкової системи зміщувалися від фіскально-утримувальної до стимулювально-адаптивної ролі. У сьогоденні податкові системи країн-членів ЄС здійснюють реагування на глобальні виклики, зокрема цифровізацію, екологічну трансформацію та конкуренцію за податкову базу. Це вимагає формування збалансованої, гнучкої та ефективної податкової політики, адаптованої до динамічного середовища.

Однією з ключових функцій податкової системи є забезпечення ресурсної бази для реалізації державної політики на всіх рівнях управління. Зібрані податкові надходження формують основу державного бюджету, що дозволяє: 1) фінансувати макроекономічну стабільність та інфраструктурні проекти; 2) забезпечувати реалізацію державних програм у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, безпеки та оборони; 3) підтримувати діяльність інституцій державної влади; 4) реалізовувати міжнародні зобов'язання та надавати зовнішню фінансову допомогу [5; 9; 10]. Ці засоби забезпечують фундаментальну підтримку стабільності та розвитку національної економіки.

Залежно від механізму впливу фіскальних інструментів на макроекономічну стабільність, виділяють дискреційну та недискреційну (автоматичну) бюджетно-податкову політику.

Дискреційна фіскальна політика передбачає цілеспрямоване державне втручання через зміну обсягів бюджетних витрат, ставок оподаткування та бюджетного сальдо на основі прийняття відповідних законодавчих рішень. Такий підхід застосовується для регулювання зайнятості, ділової активності, інфляції та платіжного балансу. У фазах економічного спаду дискреційна політика зазвичай реалізується через зниження податкових ставок та збільшення державних видатків, що має стимулювати сукупний попит, хоча часто й за рахунок зростання бюджетного дефіциту.

Недискреційна фіскальна політика, натомість, базується на дії так званих вбудованих стабілізаторів, які авто-

Таблиця 1 – Еволюція уявлень про функції податкової системи в економічній науці

Теоретичний підхід	Основна функція податкової системи	Ключові положення	Представники/ Джерела
Класична політична економія	Фіскальна	Податки – засіб фінансування публічних функцій; принципи оподаткування: справедливість, визначеність, зручність, економічність; мінімізація зайвих викривлень ринку	А. Сміт, Д. Рікардо
Кейнсіанство	Перерозподільча, стабілізаційна	Податки й трансферти як автоматичні стабілізатори; прогресивне оподаткування для згладжування циклу; дискреційні фіскальні заходи під час спаду	Дж. М. Кейнс, Р. Марсгрейв
Монетаризм	Обмежена фіскальна	Пріоритет правил і стабільної монетарної політики; роль податків – забезпечувати доходи з мінімальними викривленнями; широкі бази та помірні ставки; обмеження дискреційної фіскальної активності	М. Фрідман
Економіка пропозиції	Стимулююча	Акцент на граничних ставках і податковому кліні: зниження податків на працю та капітал підсилює пропозицію праці, заощадження й інвестиції; крива Лаффера	А. Лаффер
Інституційний підхід	Інтегративна	Податкова система – частина інституційного середовища, що впливає на довіру та ефективність управління	Д. Норт, В. Танзі

Джерело: узагальнено автором на основі [2–4; 7; 8]

матично коригують бюджетні параметри відповідно до фази економічного циклу. До таких інструментів належать прогресивна шкала оподаткування, автоматичні трансферти, соціальні виплати тощо. У періоди зростання ВВП податкові надходження зростають, що стримує «перегрів» економіки, тоді як під час спаду – зменшуються, підтримуючи сукупний попит без потреби в ухваленні додаткових заходів [11].

Фіскальна політика, подібно до монетарної, виконує стабілізаційну функцію, спрямовану на пом'якшення циклічних коливань економіки у короткостроковій перспективі. Зміна рівня податкового навантаження безпосередньо впливає на сукупний попит і пропозицію. Так, підвищення податкових ставок, як правило, стримує споживання, заощадження та інвестиції, тоді як зниження сприяє активізації ділової активності, але потенційно може обмежити бюджетні ресурси, необхідні для підтримки державних витрат.

У межах кейнсіанської парадигми рекомендовано застосовувати контрциклічні заходи: під час економічного спаду зменшувати податкове навантаження для стимулювання сукупного попиту, а під час економічного перегріву – підвищувати податки з метою зниження інфляційного тиску [12].

Стимулююча фіскальна політика (фіскальна експансія) застосовується з метою підтримки економічного зростання шляхом збільшення державних витрат, зниження податків або поєднання обох підходів. У короткостроковому періоді це дозволяє зменшити безробіття, активізувати інвестиції та споживання. У довгостроковій перспективі помірне податкове стимулювання може сприяти розширенню виробничих потужностей та підвищенню потенційного ВВП [13].

Стримуюча фіскальна політика (фіскальна рестрикція), навпаки, передбачає збільшення податкових ставок та/або скорочення державних витрат з метою стримування інфляції. Проте її довгостроковий ефект може бути суперечливим: посилення податкового тиску іноді веде до скорочення сукупної пропозиції, інвестиційної активності та потенційного загострення проблеми стагфляції [14].

Взаємозв'язок між податковою стратегією держави та динамікою економічного розвитку досліджується у межах численних теоретичних концепцій. Згідно з традиційною економічною школою, надмірне податкове навантаження призводить до зниження рентабельності підприємств, демотивації підприємницької ініціативи та скорочення інвестиційної активності, що в цілому гальмує економічне зростання. Натомість кейнсіанська школа підкреслює ключову роль державних витрат і податкових механізмів у стимулюванні сукупного попиту та подоланні економічних спадів через активну фіскальну політику [15].

Упродовж десятиліть вчені-економісти намагаються розробити узагальнену модель економічного розвитку, яка б відображала як загальні закономірності функціонування економік, так і специфічні особливості окремих країн. Питання стимулювання зростання та досягнення стабільності набуває особливої актуальності для України, яка перебуває у стані багатовекторних викликів, пов'язаних з військовими діями, інституційною трансформацією та нестабільністю зовнішніх ринків.

Поняття економічного зростання нерозривно пов'язане з процесами розширеного відтворення, що охоплюють повний цикл від виробництва до кінцевого споживання.

Саме ефективність використання наявних ресурсів, включно з трудовими, інвестиційними та технологічними, є визначальною у забезпеченні зростання ВВП та національного доходу. У цьому контексті важливу роль відіграє здатність податкової системи не лише мобілізувати доходи, а й сприяти формуванню фонду нагромадження за рахунок оптимізації розподілу надлишкових ресурсів.

Сьогодні економічне зростання у більшості країн ЄС залишається помірним. Згідно з даними Євростату, у 2023 році середній річний приріст ВВП у країнах єврозони не перевищував 1,2% [16]. Додаткові соціологічні опитування, зокрема Statista Consumer Insights, засвідчують помітні відмінності у суб'єктивному сприйнятті економічного становища серед громадян Європи. Так, у Швейцарії 51% опитаних вважають свій добробут позитивним, у Нідерландах – 49%, в Австрії – 47%, тоді як в Італії цей показник становить лише 31%. У Франції та Німеччині значна частка населення оцінює своє становище як нейтральне або невизначене [17].

Податки відіграють ключову роль у формуванні доходів державного бюджету, що, у свою чергу, впливає на динаміку ВВП. Рівень Валового Внутрішнього Продукту часто розглядається як індикатор ефективності фіскальної політики. Водночас економічна теорія підкреслює, що вплив податкового навантаження на зростання ВВП відбувається не прямо, а опосередковано – через зміни в мотивації до праці, інвестування, споживання та продуктивності. Існують значні розбіжності між рівнями та структурами оподаткування в різних країнах ЄС. Ці відмінності зумовлені різними економічними моделями, соціальними пріоритетами й історичними особливостями. Структура податкової системи може впливати на ВВП через два основні канали: 1) використання трудових ресурсів (кількість відпрацьованих годин у виробничому секторі); 2) продуктивність праці (ефективність виробництва).

Оцінка загального впливу податків на ВВП ускладнюється низкою факторів. По-перше, зміни в одному податковому інструменті зазвичай мають мультиканальний ефект. Наприклад, зниження податків на заробітну плату може стимулювати зайнятість, але водночас зменшити стимули до інвестування в освіту, що негативно позначиться на довгостроковій продуктивності. По-друге, більшість податкових реформ є комплексними, тобто включають зміни в кількох податках одночасно (ПДВ, РІТ, СІТ тощо), що може як посилити, так і нівелювати вплив на макроекономічні показники. По-третє, результативність таких реформ часто залежить від інституційного середовища та супутніх державних рішень – зокрема політики на ринку праці, регулювання мінімальної заробітної плати, умов зайнятості [18]. Це означає, що вплив оподаткування на зростання ВВП не є однозначним і потребує контекстуального аналізу. Негативний ефект податків на використання робочої сили та зайнятість може бути зумовлений не стільки самими податками, скільки особливостями функціонування ринку праці та рівнем соціального захисту.

Податкова система відіграє ключову роль у стимулюванні підприємництва як рушійної сили економічного зростання. Ефективне податкове регулювання здатне активізувати розвиток малого й середнього бізнесу, забезпечуючи стимули для інвестування, впровадження інновацій та розширення господарської діяльності. Водночас над-

мірне податкове навантаження, фіскальна нестабільність або непрозорі механізми адміністрування можуть стримувати підприємницьку ініціативу, знижуючи мотивацію до започаткування нових бізнесів. Збалансована податкова політика, орієнтована на підтримку підприємств, є необхідною умовою забезпечення сталого економічного розвитку. Особливо це стосується прямих податків – податку на доходи фізичних осіб, податку на приріст капіталу та податку на заробітну плату, які безпосередньо впливають на доступність фінансових ресурсів у розпорядженні підприємств. Вищі ставки таких податків можуть призводити до перерозподілу частини капіталу на користь держави, обмежуючи обсяг коштів, що можуть бути спрямовані на реінвестиції у розвиток бізнесу. Це, у свою чергу, негативно позначається на темпах створення нових робочих місць. Крім того, наявність високого рівня оподаткування прибутку та доходів у поєднанні з відсутністю податкових стимулів може стати додатковим бар'єром для потенційних підприємств, які, оцінюючи фіскальні ризики, можуть відмовитися від започаткування власної справи [19].

Інновації виступають ключовим рушієм економічного зростання, оскільки забезпечують підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та технологічного оновлення економіки. Водночас інноваційна діяльність є високочутливою до зовнішніх економічних умов, зокрема фіскального регулювання. Податкові механізми можуть як стимулювати інновації, так і стримувати їх розвиток у разі надмірного податкового тиску. Інновації як економічна категорія передбачає комерціалізацію нових продуктів, послуг або технологічних процесів, що потребує сприятливого інституційного середовища, включаючи податкову політику. Ефективна податкова система повинна враховувати тісний взаємозв'язок між оподаткуванням та інвестиційною активністю у сфері науково-технічного прогресу. Застосування фіскальних стимулів – таких як податкові пільги на прибуток, прискорена амортизація, інноваційні податкові кредити – здатне виступати каталізатором залучення інвестицій у новітні проекти. Отже, фіскальна політика має бути інструментом, що підсилює розвиток інноваційного середовища, сприяючи модернізації економіки. Недооцінка впливу податкових інструментів на інноваційний сектор може призвести до втрачених можливостей економічного прориву [20].

Вивчення фіскального впливу податків потребує чіткого розрізнення між прямими та непрямими податками. Ця класифікація ґрунтується на джерелі податкового тягаря та механізмі його перенесення.

Комбінація прямих і непрямих податків дає змогу урядам забезпечувати як стабільне надходження до бюджету, так і реалізацію соціальних цілей. Збалансоване співвідношення між цими категоріями – ключовий критерій ефективності податкової системи в умовах сталого розвитку. Такий аналіз дає змогу визначити, які податкові моделі є найбільш ефективними в сучасному контексті і як їх адаптація може сприяти сталому зростанню національної економіки.

Ефективність податкової системи значною мірою залежить від застосовуваних методів оподаткування, які впливають на мотивацію економічних агентів, обсяги інвестицій, рівень споживання та соціальну справедливість. У наукових джерелах традиційно виокремлюють три основні методи: пропорційне, прогресивне та регресивне

сивне оподаткування, кожен з яких має свої переваги, недоліки та сфери застосування.

Пропорційний метод оподаткування передбачає встановлення єдиної податкової ставки незалежно від рівня доходу платника. Така модель, як показує досвід Естонії, Латвії та Литви, сприяє простоті адміністрування, зменшенню податкових ухилень і підвищенню прозорості. Наприклад, в Естонії фіксована ставка ПДФО становить 20%, що дозволяє обробляти 95% податкових декларацій в електронному форматі протягом п'яти хвилин [21].

Прогресивне оподаткування передбачає збільшення ставки оподаткування разом із зростанням доходу, що дозволяє здійснювати перерозподіл доходів та забезпечувати фінансування соціальних функцій держави. Франція та Німеччина є прикладами країн з розгалуженою шкалою прогресивних ставок, які дозволяють акумулювати ресурси для підтримки освіти, охорони здоров'я та пенсійного забезпечення. Водночас, як зауважують дослідники, надмірно високі ставки можуть демотивувати суб'єктів господарювання до збільшення доходів [22].

Регресивне оподаткування, яке найбільш характерне для непрямих податків, таких як ПДВ чи акцизи, чинить непропорційний тиск на малозабезпечені верстви населення. Так, у Швеції та Данії стандартна ставка ПДВ становить 25%, що компенсується через надання широкого спектра соціальних послуг [23]. У Великій Британії саме диференціація ставок ПДВ за типами товарів дозволяє частково знизити регресивний ефект.

Особливою актуальністю набуває екологічне (зелене) оподаткування, яке передбачає фіскальне стимулювання енергоефективної, безпечної для довкілля поведінки суб'єктів господарювання. Швеція є лідером у сфері екологічного оподаткування. Податок на викиди CO₂, запроваджений ще у 1991 році, станом на 2020 рік сягнув 108,9 євро за тону, що стало одним із найвищих показників у світі. Завдяки цьому країна досягла суттєвого скорочення викидів парникових газів при стабільному економічному зростанні [24]. Німеччина активно використовує екологічне оподаткування, зокрема енергетичні податки, які формують понад 80% надходжень від усіх екологічних податків. Такий підхід сприяє зменшенню використання вичерпного палива, прискоренню переходу до відновлюваних джерел енергії та фінансуванню інвестицій у сталу інфраструктуру.

Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) – один із новітніх інструментів податкової політики ЄС, який має на меті забезпечення «вуглецевої справедливості» в міжнародній торгівлі. Механізм, що поступово набирає чинності з 2023 року (повноцінне впровадження очікується у 2026 році), передбачає вуглецеве коригування імпорту – запровадження податку на імпорт товарів (сталь, цемент, добрива, електроенергія, алюміній тощо), виробництво яких супроводжується високим рівнем викидів CO₂ у країнах із менш суворими екологічними стандартами [25]. Цей механізм виконує подвійне завдання: 1) захист внутрішнього ринку ЄС від «вуглецевого витоку», коли виробники переносять свої потужності в країни з м'яким екологічним регулюванням; 2) мотивування торгових партнерів ЄС до переходу на більш чисті виробничі технології, уникаючи втрати конкурентних позицій. За оцінкою European Environment Agency, CBAM здатен стати каталізатором глобальної екологічної податкової реформи, сприяючи справедливому розподілу кліматичних зобов'язань.

Висновки. Податкова політика країн Європейського Союзу еволюціонує від фіскального інструменту до інструменту стратегічного впливу, який забезпечує не лише макроекономічну стабільність і соціальну справедливість, а й екологічну безпеку та відповідальність. Відповідно, інтеграція України до європейського податкового простору вимагає адаптації до цих сучасних трендів, зокрема у сфері екологічного оподаткування та цифрової прозорості.

Досвід держав-членів ЄС свідчить, що поєднання прямих і непрямих податків, а також активне впровадження зеленого оподаткування та механізмів вуглецевого коригування імпорту сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки, соціальній справедливості та екологічній безпеці. Як наслідок, сучасні податкові системи дедалі більше перетворюються на комплексний інструмент стратегічного регулювання економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Tinbergen J. On the Theory of Economic Policy. Amsterdam: North-Holland Publishing Co. 1952.
2. Musgrave R.A., Musgrave P.B. Public Finance in Theory and Practice. 5th ed. New York: McGraw-Hill, 1989.
3. Laffer A.B. The Laffer Curve: Past, Present, and Future. Washington, DC: The Heritage Foundation, 2004. URL: <https://www.heritage.org/taxes/report/the-laffer-curve-past-present-and-future> (дата звернення: 03.06.2025).
4. Tanzi V. Fiscal Federalism and Decentralization. A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects. Washington, DC: World Bank, 1996. P. 295–316.
5. Третьякова О.В. Вплив податкової політики на економічний стан та подальший розвиток країн. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 5(4). С. 147–149.
6. Бажал Ю.М. Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку. *Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку*. Київ: Ін-т екон. прогнозів. Фенікс. 2003. С. 684–694.
7. Feldstein M. Tax Avoidance and the Deadweight Loss of the Income Tax. *The Review of Economics and Statistics*. 1999. Vol. 81, No. 4. P. 674–680.
8. North D.C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1990. DOI: 10.1017/CBO9780511808678.
9. European Commission. Annual Report on Taxation. 2023. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-annual-report_en (дата звернення: 02.06.2025).
10. IMF. Fiscal Monitor. 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM> (дата звернення: 02.06.2025).
11. Auerbach A., Feenberg D. The Significance of Federal Taxes as Automatic Stabilizers. *Journal of Economic Perspectives*. 2000. Vol. 14, No. 3. P. 37–56.
12. Blinder A. S. The Case Against the Case Against Discretionary Fiscal Policy. CEPS Working Paper No. 100. 2004.
13. IMF Will It Hurt? Macroeconomic Effects of Fiscal Consolidation. *World Economic Outlook*, October. Chapter 3. 2010.
14. OECD. Economic Outlook. Paris: OECD Publishing, 2021.
15. Godwin E. O. Taxation for Economic Development. OGE Business School. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/357476816_TAXATION_FOR_ECONOMIC_DEVELOPMENT
16. Eurostat. Real GDP growth rate – volume. 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
17. Statista Consumer Insights. Perception of own economic situation – Europe (country comparison): Switzerland, Netherlands, Austria, Italy. Hamburg: Statista. 2024.
18. Johansson A., Heady C., Arnold J., Brys B., Vartia L. Taxation and Economic Growth. *OECD Economics Department Working Papers*, No. 620, 2008. 82 p. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/taxation-and-economic-growth_241216205486
19. Djankov S., Ganser T., McLiesh C., Ramalho R., Shleifer A. The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship. *American Economic Journal: Macroeconomics*. 2010. Vol. 2, No. 3. P. 31–64.
20. Hall B.H., Van Reenen J. How Effective Are Fiscal Incentives for R&D? A Review of the Evidence. *Research Policy*. 2000. Vol. 29, No. 4–5. P. 449–469.
21. Invest in Estonia. Personal Income Tax. URL: <https://investinestonia.com/business-in-estonia/taxation/personal-income-tax/> (дата звернення: 03.06.2025)
22. Stiglitz J. E. & Rosengard J. K. Economics of the public sector (4th ed.). W. W. Norton & Company. 2015.
23. Eurostat. VAT rates in the European Union in 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=VAT_rates_in_EU (дата звернення: 03.06.2025).
24. United Nations Development Programme (UNDP). Sweden's Carbon Tax Model. 2022. URL: <https://www.undp.org/publications/sweden-carbon-tax-model> (дата звернення: 03.06.2025)
25. European Commission. Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en (дата звернення: 03.06.2025).

References:

1. Tinbergen J. (1952). On the Theory of Economic Policy. Amsterdam: North-Holland Publishing Co.
2. Musgrave R. A., Musgrave P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. 5th ed. New York: McGraw-Hill.
3. Laffer A. B. (2004). The Laffer Curve: Past, Present, and Future. Washington, DC: *The Heritage Foundation*, Available at: <https://www.heritage.org/taxes/report/the-laffer-curve-past-present-and-future> (accessed 3 June 2025).
4. Tanzi V. (1996). Fiscal Federalism and Decentralization. A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects. Washington, DC: World Bank, pp. 295–316.
5. Tretiakova O. V. (2014). Vplyv podatkovoi polityky na ekonomichnyi stan ta podalshyi rozvytok krain [The impact of tax policy on the economic situation and further development of countries]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, № 5(4), pp. 147–149.
6. Bazhal Yu. M. (2003). Investytsiini resursy ta priorytetni napriamy innovatsiinoho rozvytku [Investment resources and priority areas for innovative development]. *Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku*. Kyiv: In-t ekon. Prohnozuv, Feniks, pp. 684–694.
7. Feldstein M. (1999). Tax Avoidance and the Deadweight Loss of the Income Tax. *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 81, No. 4. pp. 674–680.

8. North D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>
9. European Commission. (2023). *Annual Report on Taxation 2023*. Available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-annual-report_en (accessed 3 June 2025).
10. International Monetary Fund. (2022). *Fiscal Monitor*. Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/FM> (accessed 3 June 2025).
11. Auerbach A., Feenberg D. (2000). The Significance of Federal Taxes as Automatic Stabilizers. *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 14, No. 3. pp. 37–56.
12. Blinder A. S. (2004). *The Case Against the Case Against Discretionary Fiscal Policy*. CEPS Working Paper No. 100.
13. International Monetary Fund. (2010). *Will It Hurt? Macroeconomic Effects of Fiscal Consolidation*. World Economic Outlook, October. Chapter 3.
14. OECD. (2021). *Economic Outlook 2021*. Paris: OECD Publishing,
15. Godwin E. O. (2022). Taxation for Economic Development. OGE Business School. P. 1–32. Available at: https://researchgate.net/publication/357476816_TAXATION_FOR_ECONOMIC_DEVELOPMENT (accessed 3 June 2025).
16. Eurostat. (2024). *Real GDP growth rate – volume*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (accessed 3 June 2025).
17. Statista Consumer Insights. (2024). *Perception of own economic situation – Europe (country comparison): Switzerland, Netherlands, Austria, Italy*. Hamburg: Statista.
18. Johansson A., Heady C., Arnold J., Brys B., Vartia L. (2008). Taxation and Economic Growth. *OECD Economics Department Working Papers*, No. 620, 82 p. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/taxation-and-economic-growth_241216205486 (accessed 3 June 2025).
19. Djankov S., Ganser T., McLiesh C., Ramalho R., Shleifer A. (2010). The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship. *American Economic Journal: Macroeconomics*. Vol. 2, No. 3. pp. 31–64.
20. Hall B.H., Van Reenen J. (2000). How Effective Are Fiscal Incentives for R&D? A Review of the Evidence. *Research Policy*. Vol. 29, No. 4–5. pp. 449–469.
21. Invest in Estonia. Personal Income Tax. Available at: <https://investinestonia.com/business-in-estonia/taxation/personal-income-tax/> (accessed 3 June 2025).
22. Stiglitz J. E., & Rosengard, J. K. (2015). *Economics of the public sector* (4th ed.). W. W. Norton & Company.
23. Eurostat. VAT rates in the European Union in 2024. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=VAT_rates_in_EU (accessed 3 June 2025).
24. United Nations Development Programme (UNDP). Sweden's Carbon Tax Model. 2022. Available at: <https://www.undp.org/publications/sweden-carbon-tax-model> (accessed 3 June 2025).
25. European Commission. Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). Available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en (accessed 3 June 2025).

Teplova Liudmyla

State University “Uzhhorod National University”

THE FUNCTIONAL MISSION OF TAX SYSTEMS IN ENSURING ECONOMIC GROWTH IN EU MEMBER STATES

The paper examines the functional mission of EU tax systems in fostering economic growth, emphasizing their evolution from a primarily fiscal role toward an integrated framework that also performs allocative, redistributive, and stabilizing functions. It highlights cross-country differentiation in tax structures, the pressures of tax competition, and the policy context of digitalization and the green transition. Purpose. To develop a conceptual framework explaining how the configuration of tax instruments (mix of direct/indirect taxes, tax burden, environmental taxation, and digital administration) transmits to growth via investment, labor utilization, and productivity, and to outline principles of balanced tax policy and harmonization relevant to the EU and Ukraine. The study synthesizes theory and evidence to show that growth-friendly systems rely more on consumption and recurrent property taxes while limiting distortions from corporate and labor taxation; automatic stabilizers and well-designed discretionary measures support macroeconomic resilience; digital tax administration (e-invoicing, e-reporting, risk-based compliance) reduces gaps and increases revenue stability; and green taxation and CBAM can align decarbonization incentives with competitiveness when paired with targeted compensation and investment support. The combination of direct and indirect taxes and taxation models, namely proportional, progressive and regressive, are analysed. Their impact on entrepreneurship and innovation is indicated. The approach combines a theory driven synthesis with comparative profiling of member states and a channel based logic model that links policy parameters to macroeconomic outcomes. In practical terms, the framework yields diagnostics and implementation checklists that help sequence reforms, calibrate country specific tax mixes, and prioritize digital investments within fiscal and institutional constraints. A balanced, transparent, and flexible tax design, combining an efficient tax mix, strong administration, and credible green incentives, best reconciles growth, equity, and sustainability goals. The framework offers practical orientations for EU policy coordination and for Ukraine's tax integration trajectory.

Keywords: tax system, fiscal policy, economic growth, European Union, direct and indirect taxes, tax burden, entrepreneurship, innovation, green taxation, tax harmonisation.

JEL classification: F43, H22, H30

Стаття надійшла: 05.08.2025

Стаття прийнята: 09.09.2025

Стаття опублікована: 31.10.2025